

אביהן להן".

ודרשינן: "נתן תתן להם" זו נחלת אביהן, "בתוך אחי אביהן" זו נחלת אבי אביהן. "והעברת את נחלת אביהן להן" זו חלק בכורה⁽¹⁵⁷⁾.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף חלק אחי אביהם נטלו. שנאמר "נתן תתן".

עד כאן הברייתא.

ולמאן דאמר תרי אחי דאבא הוה להו, ההוא "מאחוזת נחלה נפקא". דמצי למכתב, "נתן תתן להם נחלה".

ואמר ליה רב פפא לאביי: קרא דכתיב, "ויפלו חבלי מנשה עשרה", מאי קא חשיב [כלומר, אלו חלקים החשיב הפסוק]?

אי טפלים [כלומר, כל מי שנטל חלק מבני מנשה] קא חשיב, טובא הווי והיה לו להחשיב את כל האחים שבמטה מנשה שנטלו חלק אביהם, כבנות צלפחד.

ואי בתי אבות קחשיב, הלא רק שיתא הוו. כדלעיל?

ומתרצת הגמרא: לעולם בתי אבות קא ק"ט-א חשיב, ומכל מקום השמיענו גם כן את חלק בנות צלפחד, והא קא משמע לן, דבנות

ומקשה הגמרא: וליטעמיה, ולמאן דאמר "ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ", הלא רק תשעה הוו? דהיינו, ששה חלקים דששת בתי האבות, ושלושה חלקים שנטלו בנות צלפחד, והם, חלק אביהם שהיה מיוצאי מצרים, ושני חלקים מנכסי חפר אביו, שנטלו מחמת שהיה אביהן בכור.

והיכן החלק העשירי?

אלא מאי אית לך למימר, שירשו חלק נוסף, מחמת חד אחא דאבא דהוה להו.

אם כן, הכא נמי יש לתרץ למאן דאמר "לבאי הארץ", דתרי אחי דאבא הוה להו⁽¹⁵⁶⁾, ומתו אחר מות חפר בלא בנים, וזכו קודם מיתתם בנכסי חפר אביהם שהחזירו לו בניו שבאו לארץ, כנ"ל, ואחר מותם באו חלקו שאר אחיהם את חלקם.

נמצא, שבנות צלפחד נטלו ארבעה חלקים, דהיינו: שני חלקים בנכסי חפר, שבאו לו על ידי חזרה, במקום צלפחד אביהן, שהיה בכור, ועוד שני חלקים בנכסי שני אחי אביהן שמתו.

וכן מצינו בברייתא שנטלו חלק אחי אביהן:

דתניא בברייתא, נאמר בתורה בפרשת בנות צלפחד (במדבר כז, ז): "נתן תתן להם אחוזת נחלה בתוך אחי אביהן, והעברת את נחלת

156. ואידך מאן דאמר סבר, דרק חד אח הוה ליה, כמבואר בברייתא לקמן.

157. רצונו לומר, אילו נאמר "נתן תתן", הוה אמינא נחלת אביהן סתמא. השתא דכתיב, "בתוך אחי אביהן", ידעינן אבי אביהן. אבל אביהן ממילא ידעינן למאן דאמר "ליוצאי

מצרים נתחלקה הארץ".

אבל למאן דאמר, "לבאי הארץ", כולי קרא קאי על אבי אביהן, דנתינה אחת כתיבה, ודרשינן מ"אחוזת נחלה" דמפסקא, אחא דאבא, ותנינא מנתן תתן. הגהות רבי אליעזר משה הורביץ.

לארץ, ובמקרה זה נוטל בזכות אבי אביו (159).

שנינו במשנה: בנות צלפחד נטלו חלק בכורה של אביהן, "ושחיה בכור נוטל שני חלקים":

ומקשה הגמרא: אמאי?

והא ראוי הוא, שהרי חפר עדיין לא ירש את חלקו בארץ ישראל, ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק?

אמר רב יהודה אמר שמואל: אכן לא נטלו פי שני בנחלת חפר, אלא רק ביתדות אהלים. [כלומר, במטלטלי חפר שהיו בשעת מותו במדבר].

מתיב רבה, "רבי יהודה אומר: בנות צלפחד נטלו ד' חלקים, שנאמר (יהושע י"ז) ויפלו חבלי מנשה עשרה", ומבואר שנטלו חלק בכורה של צלפחד בנחלת חפר בארץ ישראל?

אלא אמר רבה: ארץ ישראל מוחזקת היא ליוצאי מצרים. דכתיב: "ונתתי אותה לכם מורשה", כלומר, אני נתתיה לכם

צלפחד נטלו חלק בכורה, אף על פי שאביהן לא ירש בפועל את חלקו, ולכאורה הוי "ראוי", ואין הבכור נוטל פי שנים ב"ראוי", מכל מקום, ארץ ישראל נחשבת כ"מוחזקת" מיציאת מצרים, אף קודם שירשוה, ובכור נוטל בה פי שנים.

אלמא: ארץ ישראל מוחזקת היא. ולקמן בסמוך יתבאר ענין זה בגמרא.

אמר מר: שנינו בברייתא לעיל (קיד-ב), "והבנים [של המרגלים], נטלו בזכות אבי אביהם ובזכות אבי אמותיהן (158)".

ומקשה הגמרא: התניא בברייתא, שבני המרגלים נטלו חלק בארץ בזכות עצמן?

ומתרצת הגמרא: לא קשיא, הא דאמרינן "בזכות אביהם..", כמאן דאמר "ליוצאי מצרים נחלקה הארץ", והא דאמרינן "בזכות עצמם", כמאן דאמר "לבאי הארץ נחלקה הארץ".

ואיבעית אימא: הא והא כמאן דאמר, "לבאי הארץ נחלקה הארץ", ולא קשיא: הא הוה בן עשרים בכניסתו לארץ, ואז נוטל בזכות עצמו. הא דלא הוה בן עשרים בכניסתו

שהיו למתלוננים בנים שנכנסו לארץ לפני גיל עשרים, שהרי היו במדבר ארבעים שנה לאחר שמתו.

ומבאר הרשב"ם, דאיירי בבני בני המתלוננים שירשו מכח אבי אבי אביהם.

וקא משמע לן, אף במקרה שלא היו למרגלים בנים בני עשרים שנכנסו לארץ, ונטלו נחלה, והחזירוה אצל אבי אביהן, מכל מקום יטלו הנכדים בזכות אבי סבם, וכגון שהיו למרגלים עצמם אחים, ולהם בנים שנכנסו לארץ, והחזירו

158. וכגון שלאבי אמותיהן לא היו בנים כי אם בנות. דאם לא כן היו בנים יורשים.

ואם תאמר, אם כן, מי החזיר לאביהן נחלה, הא לא היו לו בנים?

ויש לומר, כגון שהיו אחים לאבי אמותיהן, שהחזירו נחלה לאבי אביהן, וחזרו וחלקו בשוה. תוספות.

159. לכאורה קשה, הא מעשה בליעת קרח היה מיד אחר מעשה המרגלים, ואם כן, לא יתכן

כירושה (160).

ומקשה הגמרא: **מיתביב, אמר רבי חידקא: שמעון השקמוני היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא, וכך היה רבי שמעון השקמוני אומר: יודע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן** (161), **אבל לא היה יודע אם נוטלות חלק בכורה אם לא,**

ואל תאמר, אילולי שבאו בנות צלפחד לפני משה, לא היתה מתחדשת בתורה פרשת ירושתן,

דראויה היתה פרשת נחלות ליכתב על ידי משה,

אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן.

ויודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה, שנאמר: (שמות ל"א) מחלליה מות יומת, אבל לא היה יודע באי זו מיתה הוא ימות (162),

ו אל תאמר, אילולי שבא המקושש לפני משה, לא היתה מתחדשת בתורה פרשת חיוב מיתת המחלל שבת,

דראויה היתה פרשת מקושש שתכתב ע"י משה, אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו.

ללמדך, **שמגלגלים זכות, כלומר, דין ירושה, ק"ט-ב** שהבנים והקרובים ירשו את קרוביהם, נלמד **על ידי זכאי, הלא הן בנות צלפחד.**

חובה, היינו, דין סקילה למחלל שבת, נלמד **על ידי חיוב. היינו המקושש. עד כאן דברי שמעון השיקמוני.**

ומקשה הגמרא: **אי סלקא דעתך ארץ ישראל מוחזקת, מאי קא מסתפקא ליה למשה, הא ודאי נוטלות חלק בכורת אביהן?**

ומתרצת הגמרא: **היא גופה האם ארץ ישראל**

ישראל, סגי בישיבה כדי לקנות את חלקו.

161. שהרי דינים נצטוו במרה, ומעשה בנות צלפחד היה בסוף הארבעים שנה.

ועוד, אפשר ללמוד דין זה מפרשת יבמין כדלקמן, דאמרינן "כי ישבו אחים יחדיו, ומת אחד מהם ובן אין לו", ודרשינן "עיין עליו", ואם יש לו בת אין אשתו מתיבמת, ומשם למדו בנות צלפחד לקמן, "אם כבן אנו, נירש, ואם לאו, תתיבם אימנו". רשב"ם.

162. התוספות הקשו, מדוע לא חייבו מיתת חנק, שהרי סתם מיתה האמורה בתורה חנק היא?

ותרצו, שמסברא היה נראה לו שדינו בסקילה, כעובד כוכבים. שהרי אמרינן בכל

נחלה לזקינם, וחזרו וחלקו בשוה, אפילו הכי יטלו נכדי המרגלים — אף על פי שבא להם מחמת המרגלים והמתלוננים. רשב"ם ועל פי התוספות.

160. רשב"ם. והקשה המהרי"ט (קידושין כו א) אם כן, מדוע בשעת כניסתם לארץ, הוצרכו לקנותה בקנין "חזקה", [כמבואר בקידושין שם]. הלא ארץ ישראל מוחזקת היא? וכדי לברר את החלקים, סגי בגורל ואורים ותומים?

ועיין בשו"ת בית הלוי (חלק א סי' כא) שרק בחלוקת הארץ לשבטים היה גורל, ולא בחלוקתה ליחידים, ולכן כל יחיד ויחיד היה צריך לקנות את חלקו בחזקה. ואף על פי שבעלמא ישיבה בקרקע אינה מועילה לקנין חזקה, הכא כיון שהיו כבר מוחזקים בארץ